

✍ Mechler Anna

Gondolatok a rektorválasztás küszöbén

A közelmúltban három hírportál is hozott le egy-egy interjút Tóth Péterrel; a zeneszerző pályázatot adott be a Zeneakadémia rektori posztjára, így tevékenysége óhatatlanul a reflektorfénybe került. Mivel a Fidelio, a Kultúra.hu és a Népszava is különböző aspektusból tekint a rektori széssel járó kihívásokra, a három beszélgetés alapján nagyjából kirajzolódik az a vezetői terv, amivel Tóth Péter az intézmény irányítását célozza.

Az Erkel-díjas muzsikus nem úgy tekint magára, mint a pályázat legnagyobb esélyesére; véleménye szerint szerencsésebb volna, ha a testület egy olyan embert választana meg, aki az intézmény dolgozója, belülről ismeri a Zeneakadémia működését, és tisztában van a legutóbbi idők döntéseivel, azoknak előkészítő folyamataival is. Hogy mégis beleásta magát az egyetem üzemeltetésének kérdéseibe és beadta a pályázatot, azt két háttérkörülmeny magyarázza: a többször változtatott pályázati kiírás erőteljesen leszűkíti a pályázók körét – és nem volna szerencsés, ha alternatíva híján kellene egyetlen jelöltre voksolni –, illetve a saját vezetői múltja révén birtokában van olyan készségeknek, amelyek által alkalmas lehet ennek a szakmailag igen szép feladatnak az ellátására.

Az interjúkban reagált a Zeneakadémiát érő kritikákra is, miszerint nem elég jó az oktatás, a hallgatók nem

felelnek meg a próbajátékokon, sokan elmennek külföldre a (talán még mindig) jóhírú budapesti diplomával a zsebükben, valamint, hogy kevés a nagynevű külföldi tanár. Ezek az észrevételek szerinte külön-külön és részben valószínűleg helytállóak, ám igenis meg lehet találni azokat az oktatási módokat, amelyekre – akár rövid periódusos kurzusokra – Budapestre lehet hívni külföldi művészeket. Posztgraduális képzéseket szeretne indítani akár koncertmester, akár kamarazenesz, akár operakarmesteri képzésből, ami önköltséges oktatás volna; napjainkban erre komoly fizetőképes kereslet is lenne. Tóth Péter abban az esetben látja értelmét a fenntartóváltásnak, amennyiben a működési költségek nagyobb részét nem a magyar állam biztosítja, és garanciát kap az egyetem, hogy saját delegáltjai is helyet kapnak a kuratóriumban. Ugyanakkor szeretné visszaállítani az osztatlan képzést, mert a bolognai rendszer láthatóan nem működik, a művészetoktatásban a kreditrendszer is teljesen életszerűtlen.

A pályáztatás során komoly vitát kavart, hogy a Minisztérium a kiírás értelmében egy jelentős előadóművészt szeretne a vezetői székben látni. Tóth Péter ebben a kérdésben is más véleményt képvisel, hiszen a Zeneakadémia rektorának nem az elsődleges feladata a koncertezés: fontosabb, hogy felülről kell látnia az intézmény működését. Egy oktatási intézmény esetében indifferens, hogy a vezetője hány-szor állt pódiumon; viszont jól kell tudnia kommunikálni, türelmesnek, empatikusnak kell lennie az emberekkel, folyamatosan figyelnie kell a világot, a trendeket, a piaci igényeket, észrevenni a lehetőségeket. Naprakésznek kell lennie a törvények, jogszabályok, rendeletek világában, emellett kapcsolatot kell tartania a zeneoktatás további intézményeivel.

Természetesen a három riport után is maradtak a zenei közvélemény számára megválaszolatlan kérdések. Nagyon nyugtalanítóak azok a hírek, amik az egyetlen szenátusának a jogkörét megkérdőjelezzik, tudniillik a Zeneakadémia mindenkori rektorát ez a testület választja meg, és döntésüket a miniszter hagyja jóvá a hatályos szabályozásnak megfelelően. Az október elején esedékes választást követően az új elnök november 1-jén lép hivatalba. Tóth Péter a Zenekar újságnak adott villáminterjúban terveiről és az általa tapasztalt kultúrpolitikai jelenségekről beszélt.

– Ön az egyik interjú során azt mondta: a Zeneakadémia rektora a nap huszonnégy órájában viseli ezt a funkciót, nem lehet kilépni belőle egyetlen pillanatra sem. Véleménye szerint, ha megválasztanák, akkor hogyan tudná összeegyeztetni az alkotói munkát a rektori címmel?

– Azt gondolom, hogy mindenkinek arra van ideje, amire feltétlenül szeretné, hogy legyen. Eddig is elég zsúfolt volt az életem, de a komponálás mindig belefért. Talán azért, mert számomra a zeneszerzés nem munka, hanem egy olyan állapot, ami feltölt, teljesen elkülönül a mindennapi tevékenységeimtől. Ráadásul nem csak akkor komponálok, amikor leülök a géphez vagy a zongora mellé, hanem folyamatosan gondolkodom, a villamoson állva, egy unalmas előadás közben vagy hazafelé menet – vagyis a komponálás háttérbe szorulásának gondolata nem nyugtalanít.

– Izgalmasabbak talán a jelen helyzetben a vezetés konkrét feladataira irányuló kérdések. Az egyik interjúban elhangzott, hogy „Posztgraduális képzéseket lehet indítani akár koncertmester, akár kamarazenész, akár operakarmesteri képzésből.” Miért nem a graduális képzésben szeretné működtetni ezt a fajta képzést, ha ezek Ön szerint alapvető feladatai volnának az egyetemi zeneoktatásnak?

– Igazából technikai oka van: azért, mert posztgraduális képzést lényegesen könnyebb elindítani, mint egy graduális képzést. Egy új graduális képzés elindításához a minimális idő másfél-két év. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy nem kell akár azonnal nekiállni kidolgozni ennek a tervezetét, de a posztgraduális képzések addig is elindulhatnak.

– Miért kell ilyen hosszú idővel számolni?

– Ahhoz, hogy jövő szeptemberben el tudjon indulni egy kurzus, annak még idén nyáron el kell készíteni az anyagát. A kész anyagot végig kell futtatni a bírálati rendszeren – előbb az egyetemen nézik meg, majd a Magyar Akkreditációs Bizottság elé kerül. Ha november legelejéig nem tud átmenni az összes szűrőn, akkor nem tud megjelenni a felvételi tájékoztatóban, így a hallgató nem tudja februárban beadni a felvételi kérelmét, ennek következtében nem zajlik le a felvételi vizsga sem, és a következő őszen nem kezdheti el a tanulmányait. És ebben az esetben nagyon szűken számoltam mind a megalkotási, mind a bírálati időket, tehát a realitás az, hogy egy graduális képzés indítása másfél-két év, míg a posztgraduális képzés feltétele mindössze egy szenátusi döntés.

– Már többéves tapasztalat, hogy Nyugat-Európában a próbajátékokon megjelenő aspiránsok kotta nélkül ismerik a teljes zenekari repertoárt és az összes stílust. Ezt a tudást a képzésük során szerzik meg, vagyis a tananyag része, és nem posztgraduális oktatás keretében sajátítják el!

– **Pillanatnyilag a képzés két részből áll: vagy tanári képzésen vesz részt valaki, vagy művészképzésen. Egyik vonalon sem kulcskérdés, hogy a zenekari irodalmat megismerjék a növendékek.**

Vannak olyan órák – bizonyos intézményekben részei az oktatásnak, máshol szabadon választható kurzusok –, amik a zenekari szólamok gyakorlását célozzák. Jellemzően a fúvósok szokták megnézni a problémás zenekari állásokat, de ez függ a tanár egyéniségétől is, tölt-e vele időt. Az, hogy a teljes zeneirodalomra kiterjedő szólamismerete legyen egy zenésznek, addig nem elvárható, ameddig nem indítjuk be a zenekari zenészképzést. Máshogy nem fér bele a képzési struktúrába.

– A próbajátékok alapján az utóbbi időben a meghallgatásokat vezető zenekari szakemberek egyhangúlag állítják, hogy gyakorlatilag nem kerül ki az Akadémiáról megfelelő utánpótlás, míg az egyetem vezetősége azt állítja, hogy elegendő mértékű és eredményes is a zenekari gyakorlat. Miből eredhet ez az ellentmondás, és hogy lehetne feloldani?

– Mivel nem látom belülről a rendszert, erre a kérdésre nem tudok válaszolni. Az én tapasztalatom különben Szegedről hasonló:

**vagy művészeket
képzünk, vagy
tanárokat képzünk, de
zenekari művészeket
sajnos nem.**

Ezzel együtt a Zeneakadémia még mindig nagyságrendekkel jobb helyzetben van, mint egy vidéki képzőhely, hiszen ott valóban van rendszeres zenekari munka, fellépések, kitűnő karmesterekkel dolgoznak a növendékek, tehát valóban magas színvonalú képzés folyik. A legtöbb képzőhelyen hiány van bizonyos hangszeresekből, és ilyen feltételekkel azért elég nehéz szimfonikus zenekart összeállítani. Ha nincs elég muzsikuss minden szólamban, akkor nincs valódi zenekar, és a zenekari órák megtartása finoman szólva is felemás.

– *Említette a magyar oktatási lánc fennmaradásának fontosságát a képzésben – nincs ez ellentmondásban azzal, hogy az egykor jelentős magyar iskolák is külföldön működtek, főként Oroszországban és Nyugat-Európában?*

– Amikor erről beszéltem, akkor arra az ismert példára gondoltam: Liszt növendéke volt Thomán István, tőle tanult Dohnányi és Bartók, akiktől könnyű eljutni a ma is aktív világhírű zongoraművészeinkhez. És ezen a ponton szeretném megjegyezni: nagyon fontosnak tartom, hogy megmaradjon a Zeneakadémia egyéni, sajátos, minden más intézménytől különböző arculata, az az imázs, ami a világ szemében ma a Liszt Akadémiát jelenti. Csak ismételném magam, ha arról beszélnék, hogy a felsőoktatásban a növendékek gyakran egy tanár kedvéért mennek külföldre, és ha történetesen egy magyar növendéknek egy nyugat-európai egyetemre kell mennie, hogy egy magyar oktatótól tanulhasson, akkor egy olyan helyzet állt elő, amit én nem tartok kívánatosnak az oktatásban.

– *Pedig a Zeneakadémia kötelékében így is közel 500 ember dolgozik. Véleménye szerint valóban szükséges ennyi oktató? Van létjogosultsága ennyi tanszaknak? Tényleg kell évente ennyi növendéket képezni?*

– A kulcsszó ebben az esetben az, hogy ennyi ember dolgozik – vagyis beleszámít a kollégium portása is, vagy a koncertteremben a pakolók, a hangoló, a hangszerszállító teherautó sofőrje. A Zeneakadémia nem egyetlen intézmény, része a Kecskeméti Kodály Intézet is, vagy a Bartók Koncertvatórium. Hogy reálisak-e a létszámok, azt kívülről szintén nem lehet megítélni. Ez nem egy egyszerű iskola, ez egy komplexum. Itt nagyon sok képzési szint van jelen egyszerre – a középfok, az egyetem, a külföldiek kecskeméti képzése mind teljesen más, ennek megfelelő személyi igényekkel. Azt kellene itt megvizsgálni, hogy egészen konkrétan a létszám-arányok milyenek az egyes intézményrészekben belül, de akkor azt is vizsgálni kell, mekkora a kiszolgáló személyzet létszáma, az adminisztratív területen vagy a koncertszervezésben dolgozóké. Nyilván az éves beszámolókból ez kiderül, vagyis nem gondolnám, hogy ezekre a kérdésekre ne lehetne pontos választ kapni.

– *Amikor a felsőoktatás helyzetéről van szó, mindig előkerül az alap- és középfokú oktatás kérdése is, hiszen ezeken a szinteken kell először változtatni ahhoz, hogy a minőségi változás a felsőoktatásban is érezhető legyen. Ön szerint mennyire van ráhatása ezekre a kérdésekre a Zeneakadémia rektorának?*

– Feltétlenül az élére kell állni ennek a kérdésnek.

**Harminc év után
már meg kellene
valósulnia egy
olyan felmérésnek,
amiről mindig csak
beszélünk: nézzük
át a zeneoktatást az
alapfoktól a doktori
iskoláig, vizsgáljuk
meg, hogy mire van
valójában szükség,
és miből adódnak
a problémák.**

A végén pedig le kell tenni egy megoldási javaslatot a döntéshozók asztalára. Ez nyilván fájdalmas lesz, hiszen bizonyos területeken túlképzés folyik – ez elsősorban középfokon gond –, de a középfok problémái hatással vannak a felsőfokú képzőhelyekre is. Ha nem vállalja fel az oktatási vagy a kulturális kormányzat, hogy átvizsgálja, mire van szükség igazából, és ennek megfelelően, ésszerűen dönt, szóval, ha mindezt nem teszi meg, akkor a helyzet csak tovább fog romlani. A fenntartó megváltoztatása például önmagában nem oldja meg a problémát. ■